LA FESTA DE CORPUS DE PICANYA I L'EXALTACIÓ ESTÈTICA DEL COLOR
Art, festa i experiència estètica

Ricard Ramon Camps

ART, FESTA I SOCIETAT LOCAL

La relació entre l'art, si més bé l'estètica, i les manifestacions festives de caràcter popular, és un aspecte prou desconegut i poc estudiat en les investigacions referents tant a l'estudi de la festa com a les investigacions estètiques i d'història de l'art en general. En la major part d'ocasions, aquestes investigacions se centren en la vessant sociològica, i en alguns casos històrica, deixant de banda un aspecte important, la seua dimensió artística, estètica, i de creació plàstica, que en bona mesura estan presents en quasi totes les manifestacions de caràcter festiu.

Açò es fa encara més evident i accentuat en les festes que mantenen una ampla tradició consolidada i on la presència d'aspectes visuals i purament sensorials fa que aquests es converteixen en els vertaders protagonistes de la festa. Casos com el que anem a estudiar, la processó del Corpus de Picanya, està repleta de presències artístiques. En aquesta festa es mescla un cert regust de temps passats impregnats de religiositat i afany de teatral grandesa contrareformista, amb sentiments d'arrel purament laics, on allò que es busca és fruir únicament amb els aspectes visuals, sensorials i comunicatius de la festa, certament, podem parlar d'una vertadera experiència estètica.

Però, què entenem per experiència estètica i com es manifesta aquesta davant un acte festiu? La pregunta va molt més enllà dels objectius d'un article d'investigació de caràcter local com el present, però és necessari fer una breu reflexió al voltant. L'experiència estètica seria, a grans trets, l'acte de percepció que es realitza a la consciència de l'espectador davant una obra d'art, o qualsevol objecte o acte susceptible de provocar eixa experiència. L'experiència estètica és plaer, oci, innocència (Dufrenne, 1982). És el moment de la unió entre l'obra i l'espectador, l'acte de percepció. Podem estar davant una magnífica obra d'art i no percebre-la estèticament, per diferents motius, pel nostre estat (preocupacions, presses, etc.), per desconeixement o falta d'educació artística, etc.

En el cas dels actes festius, que és el nostre objecte d'anàlisi, a primera vista sembla que estem molt més predisposats a rebre qualsevol tipus de percepció, ens trobem relaxats i el nostre esperit busca plaer en tot allò que l'envolta, però en ocasions hi ha certs prejudicis que ens impedeixen experimentar el plaer estètic que pot provocar en nosaltres una celebració o acte festiu. Prejudicis que tenen a

Processó de Corpus.

veure amb la relació que es fa de l'art amb objectes de museu, d'elit, etc. L'art està o hauria d'estar present en cada aspecte de la nostra existència, des d'actes quotidians fins a actes extraordinaris com són les festes, més encara en aquestes últimes. Es fa per tant necessari mantenir la ment oberta al voltant de la percepció dels objectes i experiències artístiques.

Entenem l'art com a un sistema cultural que està inexorablement unit a la societat que el produeix, l'art no és un objecte aïllat dels elements vitals i de l'existència social i quotidiana. Coincidim per tant en la reflexió que ens proposa l'antropòleg Tzvetan Todorov (1994) quan afirma que l'estudi d'una forma d'art és explorar una sensibilitat que és essencialment una formació col·lectiva. És a dir, que l'art forma part essencial de la vida i no és de cap manera un element o un objecte aïllat. Per tant, l'art no es pot aïllar d'un fenomen universal i comú a totes les cultures com és la festa.

No obstant, molts estudis antropològics i sociològics al voltant de la festa redueixen la faceta artística a qüestions de caràcter merament simbòlic o com a elements d'ambientació, complementaris i de pura ornamentació. La nostra posició és ben diferent i podem afirmar que el component artístic i estètic de la festa és, en la major part de celebracions, l'essència de la festa, i no alguna cosa merament accessòria o complementària. És a dir, la mateixa existència de moltes festes es veu supeditada a aquests elements i sense ells simplement no existiria la celebració festiva, o es reduiria en qualsevol cas a un mer acte litúrgic, o una freda cerimònia funcionarial.

LA FESTA DEL CORPUS

La festivitat del Corpus va estar associada des dels seus orígens a la celebració d'una processó. Aquesta processó complia una sèrie de característiques que la feien peculiar; per una banda, era la representació social de les ciutats o municipis i en ella desfilaven de manera jeràrquica tots els representants del cos social i cívic. Aquesta disposició jeràrquica encara es manté, això sí, transformada, a les processons que se celebren a l'actualitat. D'altra banda, es tractava d'una celebració festiva i popular i havia de comportar una sèrie d'elements que denotaren eixa marca de festivitat. Són aquests elements de caràcter més festiu els que més ens interessen en un article que analitza la vessant estètica de la festa.

Dansa dels Arquets.

La processó més important i significativa que es dóna a terres valencianes se celebra a la ciutat de València. La processó del Corpus a la ciutat de València té els seus orígens a l'any 1355 i en ella es desenvolupen una sèrie d'elements que per imitació han anat incorporant-se a les festivitats del Corpus d'altres poblacions valencianes, com ara a Picanya.

La processó celebrada a la ciutat de València és ben diferent de la que se celebra a Picanya. Aquesta es caracteritza per un sentit narratiu i il·lustratiu molt clar, on destaca la presència de personatges bíblics i representants de les armes de la ciutat, com es pot apreciar gràficament al famós Rotllo de la processó del Corpus de València que data del segle XIX. També hi ha una forta disposició jeràrquica i de diferenciació social que és ben diferent a un municipi com Picanya, d'origen i arrels agrícoles i on les diferències socials es dilueixen prou i són d'un caire distint.

LA FESTIVITAT DEL CORPUS A PICANYA

La festa del Corpus, com ja hem destacat, és una celebració eminentment urbana, «naix com un fet essencialment urbà. La praxi simbòlica processional que la condensa, organitza i corrobora la complexa estructura social de les grans ciutats de la Cristiandat medieval, tot ordenant i legitimant la distribució jeràrquica del poder feudal» (Ariño, 1988). De les ciutats, la festa es va difondre de manera progressiva a altres poblacions i nuclis rurals, adaptant les seues característiques: «la rivalitat i competitivitat dels gremis i parròquies de les grans ciutats era substituïda als pobles més petits per la competència dels carreres i les confraries» (Ariño, 1988).

Picanya és un d'eixos nuclis rurals on la festa es va difondre, i més encara si tenim present la gran proximitat i influència de la ciutat de València. No obstant això, la festa del Corpus a Picanya no es va constituir com una mera imitació de la celebrada a la ciutat, tal com ocorre amb altres poblacions valencianes, sinó que va anar perfilant unes característiques pròpies que la defineixen, la singularitzen i que l'allunyen prou del corpus del cap-i-casal.

És difícil aventurar una data per a l'origen de la festa del Corpus a Picanya, documents i investigacions

precedents ens parlen que ja al 1570 i gràcies que queda constància de les visites pastorals de Sant Joan de Ribera, existeix la figura del baciner de la demanda del Corpus. Aquesta demanda tenia com a principal finalitat obtenir diners per a la celebració de la festa del Corpus i «les despeses per a la festa s'aconseguien del plat, de la venda del vi i de la seda» (Miquel Juan, 2001).

Dansa de la Moma.

En aquests primers moments la festa consistia en la celebració d'una missa cantada i amb sermó d'un predicador convidat. Es realitzaria també una processó, fet que es pot corroborar gràcies que queda constància de les visites pastorals del moment, com la de l'any 1600 (Royo Martínez 1996). També queda constància documental de la celebració d'aquesta festa a la segona meitat del segle XIX (Miquel Juan, 2001). La celebració i l'organització de la festa i processó del Corpus a l'actualitat és duta a terme pels membres de la Confraria de la Sang des d'una decisió presa l'any 1972, deixant de celebrar la festa de l'1 de Juliol, festivitat litúrgica de la Sang de Crist (Royo Martínez, 1989).

LES DANSES

La festa comprèn actes durant dos dies, un element present també a altres poblacions i ciutats valencianes. El dia abans a la celebració de la processó es realitzen les Dansetes del Corpus, i en elles hi participen habitualment els grups de danses locals com el Realenc, la Carrasca i l'Escola de Danses, així com el Grup de Tabals i Dolçaines La Rodà.

Les danses que es ballen al municipi de Picanya sofreixen algunes variacions d'un any a l'altre i no es representen sempre les mateixes. Aquestes solen ser, en la seua major part, danses que ja són tradicionals a altres celebracions del Corpus a terres valencianes com la de la mateixa ciutat de València, i van ser incorporades a la programació oficial de la Confraria de la Sang l'any 1991, –tal com arrepleguen els programes de festes–, i organitzats per l'àrea de Cultura de l'ajuntament. Aquell any es van ballar les danses de la Moma, els Nanos, els Arets de Castelló, les Vetes de Sueca i els Arquets. Moltes de les danses que vénen celebrant-se actualment a la festivitat del Corpus tenen un origen que es remunta als «jocs o representacions dels segles XV i XVI escenificats o dansats damunt dels entremesos o roques per la gent dels oficis» a la ciutat de València (Pitarch Alfonso, 1999).

Una d'aquestes danses amb un origen més antic, i que es representa als carrers de Picanya, és la Dansa dels Momos. La dansa formava part de la roca de l'Infern o dels Diables de l'Infern ja al segle XV i també està documentada l'existència d'una dansa de momos a la roca del Juí o dels Diables del Juí almenys des del 1533 a la ciutat de València (Carles Pitarch, 1999).

La dansa que es representa actualment a Picanya segueix fidelment el model de la ciutat de València i representa la lluita que manté el bé o la virtut contra els pecats capitals representats pels momos, i en el transcurs d'una dansa amb un fort contingut teatralitzant o interpretatiu, la moma obté la victòria sobre els dimonis o momos. La figura que representa a la Moma vesteix totalment de blanc, amb el rostre cobert per una màscara, guants blancs i un ceptre daurat a la mà esquerra i amb un ventall a la dreta. Al cap vesteix una ostentosa corona amb flors. Els momos l'acompanyen amb brusa de vellut vermella, «pantalons grocs i negres, i calces blanques i espardenyes d'espart» (Moraleda i Monzonis, 1992), un barret amb un drac, careta negra cobrint-los el rostre i bastons.

Una altra de les danses amb més tradició i origen llunyà és la dels Nanos o Cabuts (Capgrossos). Sembla que la dansa dels nanos i gegants es va incorporar a la processó de la ciutat de València l'any 1589, seguint un model que imitava els personatges gegants presents a les festes de Madrid i Toledo. Junt als gegants es van incorporar inicialment dues figures de nanos que amb el pas del temps es convertiren en tres parelles, fins arribar a constituir una dansa independent dels gegants, i és aquesta la que actualment es dansa a la celebració del Corpus a Picanya.

Aquesta dansa es balla al so de tabalet i dolçaina i consta de dues parts, la dansa i el fandanguet, seguint «a grans trets l'estructura dels balls públics populars al so de tabalet i dolçaina que eren habituals ja en el segle XVII durant els dies de festa major, o en les festes de carrer per terres valencianes» (Pitarch Alfonso, 1999).

Pel que fa a la simbologia dels personatges que es representen sembla

que en un primer moment no hi havia cap simbolisme relacionat amb la pròpia festivitat. Posteriorment, i pel seu aspecte representant a turcs, moros i negres, se'ls va associar amb «l'adoració d'Àsia, Àfrica i Amèrica al Santíssim Sagrament» (Pitarch Alfonso, 1999).

Un altra de les danses amb més tradició al Corpus, representada a Picanya, és la coneguda com la Dansa de la Magrana. Aquesta dansa és en realitat la transformació de les antigues danses de gitanos i de gitanes que van ser convertides a finals del segle XVIII en l'actual Magrana.

Altres de les danses que es ballen de manera intermitent a Picanya són la Dansa dels Arquets, que forma part d'una de les danses infantils que es van incorporar a la processó del Corpus a finals del segles XVIII i principis del XIX i que en aquell moment eren interpretades de manera exclusiva per xiquets. Aquesta dansa s'incorporà a la festa del Corpus de Picanya l'any 1993 i va ser interpretada pel grup Realenc. La Dansa de les Vetes de Sueca també es va incorporar aquest mateix any ballada per l'Escola de Danses, o la Dansa del Caragol, extreta de la que es realitza a la processó de Sant Roc a Requena. El ball rodat de Vistabella és també una de les danses que s'interpreten a Picanya (Moraleda i Monzonis, 1994). Cap d'aquestes danses és autòctona del municipi i s'han anat agafant i incorporant a la festa del Corpus de Picanya en temps recents dins un moviment de recuperació de tradicions valencianes i que és generalitzat a la societat valenciana contemporània. És per tant molt probable que es vagen incorporant, de manera alterna com ja es ve fent fins ara, nous balls i danses a la festivitat en els pròxims anys.

L'interès dels grups de danses i els organitzadors de la festa per anar incorporant nous elements a la celebració queda demostrada, per exemple, amb la incorporació l'any 2000, de la figura de la Tarasca per obrir la comitiva de les dansetes, que representa un monstre sorgit de llegendes medievals i del qual consta la presència a la Processó del Corpus de la Ciutat de València a partir de l'any 1400 (Alcaide Ibañez, 2000).

Montant les flors.

LA PROCESSÓ

Al dia següent de les dansetes se celebra la processó, acte central de la festivitat del Corpus. Però abans de la processó, s'inicia un procés previ que anuncia el dia de festa, els carrers s'engalanen i a les façanes de les cases es pengen domassos. Així mateix, unes hores abans de l'inici de la processó comença el procés de la confecció de les estores de flors als carrers, element que més singularitza i personalitza la celebració del Corpus a Picanya.

Segons ha estat mantingut per la tradició oral, i arreplegat inclús en algunes publicacions (Moraleda i Monzonis 1994), l'origen del que hui ja és la tradició de cobrir els carrers amb estores de flors, s'iniciaria l'any 1954, quan es va commemorar el centenari de la Mare de Déu de Montserrat, i el 10 de juliol de 1955, que es va dur a terme l'acte de la Coronació. Amb motiu del centenari es va realitzar una figura nova de la Verge a imatge i versemblança de la Mare de Déu de Montserrat catalana. La imatge anterior representava una verge de característiques i fisonomia d'arrels renaixentistes i barroques, en el sentit que era molt més naturalista, passant a l'actual imatge de caire romànic i allunyada per tant del realisme figuratiu, tractant de buscar un major sentit espiritual.

Per a l'acte de coronació, «el veïnat, prèviament a l'arribada de la Verge, ornava majestuosament els carrers, encara de terra, per mitjà de garlandes i penjolls, i dels més diversos materials que disposaven es construïa un digne altar per l'estada de la Verge» (Royo Martínez, 1993). Els documents gràfics d'aquest acte arreplegats a una valuosa publicació de l'Ajuntament de Picanya ens mostren clarament els carrers amb les estores de pètals de flors i «pinet» i com els veïns de cada carrer participaven intensament en la seua confecció. Tant pel seu disseny com per la manera de

confeccionar-les, es pot afirmar que és manté de manera fidel la tradició, tal com ens mostren les fotografies. Es cobreix només el centre del carrer, per on passarà la custòdia del Corpus i la imatge de la Preciossísima Sang, amb dues finalitats ben clares, permetre que l'estora es mantinga, en no ser xafada pels participants a la processó, i, per altra banda, i amb un clar contingut simbòlic, només el Santíssim i la Preciossísima Sang posseïxen el privilegi de passar al damunt de les flors, que estan esteses al terra en el seu honor.

La processó té una sèrie de moments diguem-ne culminants o claus, com l'eixida de l'església, moment en el qual es llancen les corresponents salves d'ordenança, les parades del Santíssim als corresponents altars situats en diverses cases del recorregut i que deriven d'una tradició familiar, i el final de la processó amb l'arribada de nou a l'església i el llançament d'un castell de focs d'artifici.

ASPECTES ESTÈTICS DE LA CELEBRACIÓ DE LA FESTIVITAT DEL CORPUS A PICANYA

Els estudis de caràcter sociològic i històric ens parlen de continguts i aspectes simbòlics quan es refereixen a tot allò que té a veure amb la vessant artística i estètica de la festa (Ariño, 1988). Certament, el contingut simbòlic és molt clar i l'art esdevé d'aquesta manera un instrument molt eficaç per a eixa finalitat. Però allò que per a l'autor citat és simplement pràctica simbòlica o pura ambientació ornamental, és per a nosaltres esdeveniment estètic, complementari i paral·lel a aquests aspectes, i és açò últim allò essencialment festiu per nosaltres. Això és encara més vàlid a la nostra actual societat on els valors religiosos es dilueixen i es transformen en molts casos en valors purament espirituals i sensorials, és a dir, es transformen en pura experiència estètica.

Vivim a una societat dins la qual la pràctica del catolicisme actiu és cada dia menor, i a més, la major part de la societat desconeix la simbologia cristiana o els relats bíblics i és absolutament incapaç de llegir certs missatges teològics o simples narracions evangèliques. Així, gran quantitat de gent no reconeix als personatges que hi apareixen a la processó del Corpus a la ciutat de València. Davant això, aquest simbolisme místic i religiós del que fruïen les processons del Corpus a l'Edat Mitjana o el Barroc és substituït a l'actualitat per altres tipus de valors més coherents amb la nostra societat, encara que sense perdre les seues arrels i la seua essència clarament religiosa. Entre els propis participants de la processó i de la festa trobem en ocasions persones que ni tan sols es declaren creients, i les seues motivacions són unes altres, identificació amb la col·lectivitat, tradició familiar, prejudicis socials o simplement perquè la participació els provoca plaer, plaer visual, plaer estètic en definitiva.

Altaret a casa.

Entre els que assisteixen des de fora, els espectadors de la processó, la motivació és habitualment aquesta última, la busca de plaer en la contemplació d'allò que per a ells és un espectacle, llum, color, música i silencis pactats constitueixen un conjunt d'elements que converteixen la processó en un vertader plaer de fruïció estètica. Aquest fet no és en absolut producte exclusiu de la nostra societat, però es converteix en el valor predominant davall la relaxació de la moral religiosa, així, ja al 1865 (Mariano Ortiz) trobem textos que ens parlen de la següent manera:

> *La compostura de las calles con flores, ramos, colgaduras, tejidos, altares y toldos para libertarse del rigor del sol, al paso que divierte la vista llama la atención para admirar los altares, casilicios, fuentes y otras notables invenciones con que forman el gusto y el arte un agradable teatro.*

Veiem per tant com les motivacions, més enllà dels valors religiosos, eren semblants. No obstant això, no es pot ignorar en absolut la importància del fet religiós, fonamental i essencial als seus orígens i encara

molt important a dia de hui, per a molts creients i fidels. Tan sols proposem una lectura de la processó diferent, que és necessari abordar i que és totalment compatible i complementària amb les creences personals de cadascú.

Hi ha també altres autors que coincideixen a la seua anàlisi històrica en demostrar com la processó del Corpus, ja des dels seus orígens, activava uns mecanismes estètics, teatralitzants i amb lectures profanes que s'allunyaven de l'interès de l'església catòlica per convertir l'acte en una exaltació controlada del Santíssim Sagrament Eucarístic (Narbona Vizcaíno, 1999).

La configuració i confecció d'allò que Joseph Mariano Ortiz qualificava al segle XIX com un «agradable teatro», s'inicia ja amb els preparatius previs a la festa. Així, les façanes de les cases es preparen per participar com un element més de la processó, i aquestes es vesteixen engalanant-se amb domassos i donant una imatge que s'allunya de la quotidianitat i de l'habitual aspecte urbà de Picanya. La utilització de domassos per engalanar les façanes en dies de festa és una tradició molt present a tots els pobles valencians. Anuncien que alguna cosa extraordinària està succeint i a més componen un paisatge de formes geomètriques i de color que es constitueix com a un element visual autònom i digne de menció per si mateix.

Entre els domassos que trobem als carrers de Picanya a la festa del Corpus, tenim alguns que únicament constitueixen simples llençols blancs o de tons crus, i d'altres que són vertaders tapissos amb colors festius i vibrants i amb motius florals que acompanyen i s'integren a la perfecció amb les estores de pètals de flors dels carrers.

A la vespra de la processó, les danses tornen a omplir els carrers de Picanya d'elements sensorials. La música és una part fonamental, tant dels actes previs de les danses com a la mateixa processó. Les danses s'interpreten al so de tabal i dolçaina que, junt amb el toc de les campanes, són dos dels elements sonors més característics de la festa (Torrent, 1990).

Així, la música i el moviment es mesclen amb el colorit característic dels balladors, que ve donat per la seua indumentària. Colors vius com el vermell, rojos, grocs i daurats atorguen als balladors la capacitat d'omplir d'intensitats cromàtiques, que vibren i es dilueixen per l'efecte de moviment de la dansa, els carrers de Picanya.

Certament, l'element essencial i característic de la festa del Corpus a Picanya són les estores de flors que es confeccionen als carrers, al pas de la processó. Constitueixen una manifestació d'art popular d'indubtable importància al municipi, i són posseïdores d'unes característiques formals i estilístiques ben definides:

Art efímer. Tant per la seua finalitat com pels materials emprats en la seua confecció, les estores de flors del Corpus de Picanya, són una mostra clara d'art efímer, d'un desenvolupament i una duració temporal ben definides. És una obra amb unes coordenades espai-temporals concretes, confeccionada una vegada a l'any, de manera extraordinària però alhora regular, com tota manifestació festiva, i només es pot gaudir de la seua presència durant unes hores escasses, ja que al pas de la processó són progressivament destruïdes. Aquesta és una característica definidora de quasi totes les manifestacions artístiques essencialment festives, com ara les falles, i és un fet constant i molt present a terres valencianes, sobretot a partir dels segles XVII i XVIII, sempre relacionat amb les festes, tal com demostren els estudis de la professora Pilar Pedraza (1982) i el professor Víctor Mínguez (1990).

Natura i simbolisme. Aquesta condició efímera li atorga també a les estores una mena de simbolisme d'arrel barroc. El seu material, pètals de flors i altres fulles com el pinet, són elements orgànics, natures mortes procedents d'éssers vius. La flor, sobretot la flor pansida, és un símbol clar de l'efímer de l'existència humana. Un simbolisme, probablement no intencionat pels promotors de les estores al seu origen, on hi hauria una primacia del sentit ornamental, però present de manera indubtable i que s'interpreta amb una lectura atenta. Per una banda la flor com a element efímer per si mateix, i per altra la curta durada que les pròpies estores tenen, simbolitzen l'efímer de la vida. Un simbolisme que s'adequa perfectament al missatge processional eucarístic i al sentit religiós, místic o de reflexió humana que tota processó encara manté.

Geometria i abstracció. Una característica formal present a les estores des dels seus orígens, és el seu caràcter de construcció geomètrica i abstracta. Geometria, simetria i abstracció són elements que estan presents des de l'origen mateix de l'univers de les formes (Huyghe, 1965).

Les estores de flors es constitueixen amb formes geomètriques delimitades per la pròpia natura del material emprat i el seu color. Però a diferència d'altres propostes d'art abstracte i geomètric, com la sorgida a les avantguardes i l'art diguemne institucional, on ens trobem «davant d'una estètica basada en l'harmonia de la forma que contribuïx positivament al repòs de la ment en un món lògicament perfecte, que contrasta amb les contradiccions de la vida quotidiana, víctima de la irracionalitat en què vivim» (Patuel Chust, 1999). En el nostre cas l'estètica geomètrica que composa les estores de flors, lluny de fer una proposta de caire racionalista i matemàtica, s'integra en una construcció sentimental, afectiva i sensorial, amb una intensitat més barroca, que ve donada pel conjunt de l'acte festiu de la processó, i per la força que pren la poètica del color en elles, superant la mera estètica de la forma i l'estructura.

Color. El diccionari valencià de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana defineix el color com: «sensació que produeixen sobre l'òrgan de la visió les radiacions de la llum diversament absorbides i reflectides pels cossos.» Així mateix, la sensació de color depèn de tres

factors: la naturalesa de la llum, la naturalesa pigmentària i les condicions del nostre òrgan receptor visual. L'últim factor s'escapa òbviament de la naturalesa del nostre treball. La naturalesa de la llum, encara que important, esdevé més accessòria al nostre cas, ja que la processó es realitza sempre davall les condicions lumíniques del vespre, i excepte qüestions de caràcter meteorològic, la seua contemplació es porta a terme mitjançant unes condicions d'intensitat lumínica molt semblant tots els anys. Ens queda per tant el factor de la seua naturalesa pigmentària que, aquest sí, condiciona, i molt, la confecció de les estores.

Així, en estar confeccionades amb una matèria com els pètals de les flors, el seu cromatisme estarà condicionat per aquestes, per la seua disponibilitat i per l'elecció que es faça, no tenint la mateixa llibertat com per exemple tindrem alhora de decorar eixos carrers amb pintures, pràctica que també ha estat present en alguns moments i commemoracions festives al poble de Picanya.

En base a aquestes premisses, els colors predominants són essencialment el blanc, el groc i el roig, que en ocasions apareixen combinats i el verd de les fulles i del pinet, que habitualment s'utilitza per emmarcar les formes fetes amb les flors. Hi ha per tant una preeminència absoluta dels anomenats com a colors càlids, podem parlar per tant, que es tracta d'una composició de colors aconseguida per mitjà de la semblança de to, i emmarcades amb una composició per contrast amb el verd. Amb aquests colors es creen totes les combinacions i formes geomètriques, així com les formes figuratives que els acompanyen.

Motius figuratius. Però no tan sols podem parlar de composicions purament geomètriques i de color, també hi trobem alguns elements de caràcter figuratiu a les estores de flors del Corpus. Sobretot és un l'element predominant, es tracta òbviament d'un símbol eucarístic com ara el Sant Calze, en molts casos es representa el conservat a la Catedral de València, que, segons la tradició, seria la vertadera relíquia del Sant Calze amb el qual Jesucrist va celebrar el Sant Sopar amb els apòstols. Hi ha també alguns altres motius, sempre amb significació religiosa, com ara el colom, símbol de l'Esperit Sant.

Els motius figuratius solen estar presents, encara que no sempre, davant els altars que hi ha al llarg del recorregut de la processó i que es troben a l'interior de les cases. Aquests altars estan ornamentats a Picanya amb decoracions florals. La presència d'altars a les processons és una tradició que a València estava molt present als segles XVII i XVIII, amb altars que constituïen vertaderes obres arquitectòniques i escultòriques de primer nivell i de caràcter efímer, amb la participació d'artistes consagrats del moment i que ha estat ben estudiat i documentat.

Fins ací arriba el nostre recorregut per les característiques més destacades i significatives de la celebració del Corpus al poble de Picanya, sempre davall la mirada de l'anàlisi artística i de la construcció dels discurs sociocultural.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ALCAIDE IBAÑEZ, Antoni (2000). *Dansetes del Corpus.*

ARIÑO, Antonio (1988). *Festes, rituals i creences.* València: Alfons el Magnànim.

— 1999. «Corpus Christi» dins *Calendari de festes de la Comunitat Valenciana*. Fundació Bancaixa.

BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, Rafael (1999). «La Contrareforma» dins *La Luz de las Imágenes.* València: Generalitat Valenciana.

BUENO, Baltasar (1997). *La Festa del Corpus.* València: Federico Domenech.

DUFRENNE, Mikel (1982). *Fenomenología de la Experiencia Estètica*. València: Fernando Torres.

EGIDO LÓPEZ, Teófanes (1992). *Las reformas protestantes*. Síntesis.

GARCÍA, Miguel R. (1981). *Nuestra Fiesta.*

HERNÀNDEZ, Gil Manuel (2002). *La festa reinventada. Calendari, política i ideologia a la València franquista.* València: Universitat de València.

HUYGHE, René (1965). *El arte y el hombre.* Barcelona: Planeta.

JIMENEZ, Marc (1999). *¿Qué es la estética?* Idea Books.

MARIANO ORTIZ, Joseph (1865). *Disertación histórica de la festividad y procesión del Corpus que celebra cada año la muy ilustre ciudad de Valencia.* València: Imp. José Rius [Valencia, Librerías París-Valencia, 1992].

MÍNGUEZ, Víctor (1990). *Art i arquitectura efímera a la València del segle XVIII.* València: Alfons el Magnànim.

MIQUEL JUAN, Matilde (2001). *Les edats de la Parròquia de la Nostra Senyora de Montserrat de Picanya.* Picanya: Ajuntament de Picanya.

MORALEDA I MONZONIS, Joan (1992). *El Corpus en Valencia.* València: Ajuntament de València.

— 1994. *Tradició de la festa del Corpus Christi en els pobles del Regne de València.* València: Ajuntament de València.

NARBONA VIZCAÍNO, Rafael (1999). «Els orígens de la festa del Corpus Christi« dins *El teatre en la festa valenciana, Antonio Ariño* (ed.) València: Consell Valencià de Cultura.

PATUEL CHUST, Pascual (1999). «Art geomètric valencià» dins *Geomètrica Valenciana*. València: Alfons el Magnànim.

PEDRAZA, Pilar (1982). *Barroco efímero en Valencia*. València: Alfons el Magnànim.

PITARCH ALFONSO, Carles (1999). «La Festa del Corpus Christi a València. De les roques i els jocs a les danses tradicionals« dins *El Teatre en la festa valenciana*, editor Antonio Ariño. València: Consell Valencià de Cultura.

ROYO MARTÍNEZ, José (1989). *Nacimiento y consolidación de la Cofradía de la Sangre de Picanya. Siglos XVII-XVIII.* Picanya: Ajuntament de Picanya.

— 1993. *El nostre poble i la nostra gent*. Picanya: Ajuntament de Picanya.

— 1996. *Las visitas pastorales del pontificado de San Juan de Ribera en Picanya (1570-1600).* Picanya: Ajuntament de Picanya.

TODOROV, Tzvetan (1994). *Conocimiento Local*. Paidós.

TORRENT, Vicent (1990). *La música popular valenciana*. València: Alfons el Magnànim.

[www.ricardramon.com]